

Юридичні науки

УДК 341.231.14

Бондаренко Діана Русланівна

студентка

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Бондаренко Диана Руслановна

студентка

Учебно-научного института права

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Bondarenko Diana

Student of the Educational and Scientific Institute of Law

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник:

Теремцова Ніна Володимирівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії права та держави

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ЗАБОРОНИ РАБСТВА ЗА
МІЖНАРОДНИМИ АКТАМИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР
НОРМАТИВНОЕ ЗАКРЕПЛЕНИЕ ЗАПРЕТА РАБСТВА В
МЕЖДУНАРОДНЫХ АКТАХ: ИСТОРИКО-ПРАВОВОЕ**

ИЗМЕРЕНИЕ

**NORMATIVE ENSHRINING OF THE PROHIBITION OF SLAVERY IN
INTERNATIONAL ACTS: HISTORICAL AND LEGAL DIMENSION**

Анотація. Стаття присвячена розгляду природи рабства від його легалізації за часів античності та повної заборони у сучасному світі. Автором досліджено погляди філософів на права людини, її свободу та гідність; визначено політико-правові ідеї Арістотеля, Гіппія, Сенеки, Епіктета, Марк Аврелія, Фоми Аквінського та Джона Лока про рабство.

Проаналізовано передумови прийняття міжнародною спільнотою актів, що обмежують можливість володіння рабами. Звернено увагу на Декларацію восьми судів 1815 р., Генеральний Акт у боротьбі з работоргівлею 1890 р., якими держави вперше виявили міжнародну занепокоєність вказаною проблемою та визначили низку заходів, щоб стримати работоргівлю. Автором розглянуто положення Конвенції про рабство 1926 р., яка визначає поняття рабства та работоргівлі.

Встановлено, що заборона рабства передбачена як універсальними, так і регіональними міжнародними актами у галузі прав людини. Проаналізовано положення Загальної декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р., Американської конвенції з прав людини 1969 р., Африканської хартії прав людини і народів 1981 р., Арабської хартії прав людини 2004 р. Міжнародні акти у галузі прав людини передбачають, що ніхто не повинен бути в рабстві або у підневільному стані, рабство і работоргівля забороняються в усіх їх видах.

Автором звернено увагу на діяльність спеціалізованих органів, що здійснюють захист передбачених міжнародними актами прав людини та розглядають заяви у випадку їх порушення. Досліджено практику Європейського суду з прав людини, Міжамериканського суду з прав людини (регіональних судових установ): «Hacienda Brasil Verde Workers v. Brazil», «Rantsev v. Cyprus and Russia», «Siliadin v. France», у яких суд дійшов висновку про перебування позивачів у рабстві.

Ключові слова: заборона рабства, міжнародний захист прав людини, права людини, міжнародні договори, обмеження прав, судова практика.

Анотація. Стаття посвячена рассмотрению природы рабства от его легализации во времена античности и полного запрета в современном мире. Автором исследованы взгляды философов на права человека, его свободу и достоинство; определены политико-правовые идеи Аристотеля, Гиппия, Сенеки, Эпиктета, Марка Аврелия, Фомы Аквинского и Джона Локка о рабстве.

Проанализированы предпосылки принятия международным сообществом актов, ограничивающих возможность владения рабами. Обращено внимание на Декларацию восьми судов 1815 г., Генеральный Акт в борьбе с работорговлей 1890, которыми государства впервые продемонстрировали международную обеспокоенность указанной проблемой и определили ряд мер, чтобы сдержать работорговлю. Автором рассмотрены положения Конвенции о рабстве 1926 г., которая определяет понятие рабства и работорговли.

Установлено, что запрет рабства предусмотрен как универсальными, так и региональными международными актами в области прав человека. Проанализированы положения Всеобщей декларации прав человека 1948 г., Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 г., Международного пакта о гражданских и политических правах 1966 г., Американской конвенции по правам человека 1969 г., Африканской хартии прав человека и народов 1981 г., Арабской хартии прав человека 2004 г. Международные акты в области прав человека предусматривают, что никто не должен содержаться в рабстве или в подневольном состоянии, рабство и работорговля запрещаются во всех их видах.

Автором обращено внимание на деятельность специализированных органов, осуществляющих защиту предусмотренных международными

актами прав человека и рассматривают заявления в случае их нарушения. Исследовано практику Европейского суда по правам человека, Межамериканского суда по правам человека (региональных судебных органов): «Hacienda Brasil Verde Workers v. Brazi», «Rantsev v. Cyprus and Russia», «Siliadin v. France», в которых суд пришел к выводу о пребывании истцов в рабстве.

Ключевые слова: запрет рабства, международная защита прав человека, права человека, международные договоры, ограничения прав, судебная практика.

Summary. The article is devoted to the consideration of nature of slavery from its legalization in antiquity and total prohibition in the modern world. The views of philosophers on human rights, freedom and dignity were researched by the author; defined political and legal ideas of Aristotle, Hippias, Seneca, Epictetus, Marcus Aurelius, Thomas Aquinas, John Locke about slavery.

The prerequisites for the accepting of international joint acts restricting the possibility of slave ownership have been analysed. The Declaration of the Eight Courts of 1815, the General Act on combating the slave trade of 1890, which states have expressed international concern about this problem and identified a number of measures to curb the slave trade were verified. The norms of the Convention to Suppress the Slave Trade and Slavery of 1926 was considered by the author, it defines the concept of slavery and slave trade.

In fact, prohibition of slavery is provided for in both universal and regional international human rights standards. The norms of the Universal Declaration of human rights of 1948, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, the International Covenant on Civil and Politician Rights of 1966, the African Charter on Human and Peoples rights of 1981, the Arab Charter of Human Rights of 2004 are researched. International

human rights acts provide that no one can be held in slavery or slave trade, both of them are forbidden at all.

The author pays attention to the activities of specialised bodies that protect the human rights provided by international acts and consider applications in case of their violation. The case law of the European Court of Human Rights, the Inter-American Court of Human Rights (regional courts) is considered: «Hacienda Brasil Verde Workers v. Brazil», «Rantsev v. Cyprus and Russia», «Siliadin v. France», which the courts concluded that the plaintiffs were in slavery.

***Key words:** prohibition of slavery, international human rights protection, human rights, international treaties, restriction of rights, case law.*

Постановка проблеми. У сучасному світі обов'язок кожної держави визнавати, гарантувати та охороняти права людини, що забезпечують різні сфери її життя. Міжнародне співробітництво держав у галузі захисту прав людини з метою утвердження загальнолюдських цінностей та стандартів підписало міжнародні договори, узявши на себе певні зобов'язання за їхнім виконанням. У світі 2 грудня відзначається Міжнародний день боротьби за скасування рабства. Однак проголошення заборони рабства у міжнародних та національних правових актах не звільнило суспільство від цієї проблеми, а права людини на свободу та особисту недоторканність, свободу пересування і вільний вибір місця проживання продовжують порушуватися і нині за даними правозахисних організацій. У статті досліджується становлення ідеї заборони рабства у політико-правовій думці та правотворчому процесі, проаналізовано особливості закріплення заборони рабства у регіональних міжнародних актах у галузі прав людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Заборона рабства, работоргівлі, торгівлі людьми час від часу були предметом наукового інтересу таких дослідників, як Вайсбротт Д., Аллен Ж., Казначеев Д.Г.,

Кафарський В. І., Кохан Г. Л., Любчик В. Б., Писаний Д. М., Скарпа С., Шаркова І.М. та інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). За підсумками дослідження визначити характерні особливості становлення ідеї заборони рабства у політико-правовій думці та правотворчому процесі, проаналізувати особливості закріплення заборони рабства в універсальних та регіональних міжнародних актах у галузі прав людини.

Виклад основного матеріалу. Як підтверджує історія правових та політичних учень, становлення прав та свобод людини є складним і довготривалим процесом, який залежить від економічного, соціального, духовного та культурного рівня розвитку суспільства. Першою в історії економічною формацією вважається рабовласницький лад, притаманний Стародавньому Риму, Греції, Індії, Китаю та Межиріччю, де залежно від типу культури формувалося ставлення до рабства та примусової праці. Як зазначає Левчук М.В., афінська політична система в період розквіту демократії була демократією для меншості населення. Всією повнотою прав користувались тільки повноправні громадяни, інші ж соціальні групи (раби, метки та вільновідпущеники) були суттєво обмежені або цілковито позбавлені прав [1, с. 42]. Арістотель у трактаті «Політика» розглядав проблеми сім'ї, держави, рабства та громадянства. Філософ вважав, що повноцінна сім'я складається з двох частин: рабів та вільних, а для рабів найкраще існування – бути під чияюсь владою. На його думку, рабство було природним утворенням, необхідним як для самого раба, так і його господаря [2, с. 15-34]. Прихильником іншої точки зору був Гіппій, що належав до софістів. Він наголошував: «Божество створило усіх вільними, а природа нікого не створила рабом» [3, с.24]. З природно-правових позицій стоїків (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій) впливало, що рабство не має виправдання, оскільки воно суперечить загальному закону і світовому співгромадянству людей [4, с. 12].

Католицький теолог, схоластик Фома Аквінський є представником філософів епохи Середньовіччя, яка характеризувалася поширенням морально-етичної спрямованості християнства у Європі. Однак Фома Аквінський був захисником інтересів панівних класів і насамперед — духовних феодалів. Він стверджував, що хоч бог створив людей вільними, але рабство існує як неминуче покарання за гріхи. Він поділяє погляди римських юристів, що рабство — встановлення «загальнонародного» права, існуюче у всіх народів, рабство ґрунтується на законах війни, що дозволяють перетворювати в рабство переможеного ворога. Крім того, на захист рабства Фома посилається на Арістотеля про природну нерівність і приводить докази економічного характеру — необхідність рабства для потреб домашнього господарства [5, с. 71].

Перехід від феодального руху до буржуазного, поширення гуманістичних ідей та звернення до античної спадщини, зокрема ідей софістів та стоїків, характерне для епохи Відродження та Просвітництва. Концепцію природного права підтримував англійський філософ Джон Лок, якого вважають батьком політичного лібералізму. У праці «Два трактати про правління» автор висловлює свою позицію щодо власності, рабства, форми держави та поділу влади. На його думку, свобода людини в суспільстві полягає у перебуванні виключно під законодавчою владою, встановленою за згодою у республіці, а не під якоюсь іншою, не під пануванням чиєїсь волі, не під обмеженням якогось закону, за винятком того, що передбачено цією законодавчою владою відповідно до вкладеної в неї довіри. Свобода – це слідувати за власною волею в усьому, чого не забороняє закон, не підлягати під непостійну, непевну, невідому судочинну владу іншої людини: природна свобода до того ж означає не перебувати під жодним обмеженням, окрім природного закону [6, с. 169]. Отже, з плином часу та розвитком суспільних відносин змінювалися погляди філософів на права людини, її свободу та гідність; за епохи Просвітництва рабство почало

категорично засуджуватися як у філософсько-правовій думці, так і на рівні закону.

Як слушно наголошує Головатий С.П., аби людські права сприймалися не як ідеї (це властиво міркуванням філософів), а суто як права (чи як частина національного права, чи як міжнародний правопорядок), ідеї та загальні уявлення про них мають набути матеріальної форми, себто перетворитись на елементи юридичної системи, аби їх можна було визнавати юридичними приписами. Тут уже йдеться про той щільний зв'язок, який існує між філософськими і політичними ідеями та переведенням їх у якість юридичної матерії (субстанції) [7, с. 34-35].

Визначальним у боротьбі за скасування рабства вважається ХІХ століття, що пов'язується з розгортанням аболіціоністського руху у Сполучених Штатах Америки, Великій Британії та Франції. Наприклад, завдяки діям британського військово-морського флоту було визволено майже 80 тисяч рабів шляхом створення міжнародних трибуналів. Завдяки проведенню у 1814-1815 рр. Віденського конгресу 8 лютого 1815 року прийнято Декларацію восьми судів, яку підписали Австрія, Франція, Велика Британія, Португалія, Пруссія, Росія, Іспанія та Швеція. Історичне значення Декларації полягає у тому, що вперше на міжнародному рівні прийнято документ, що порушує проблему рабства, работоргівлі та започатковує подальшу правотворчість у боротьбі за свободу людини [8].

2 липня 1890 року на Брюссельській конференції прийнято Генеральний Акт у боротьбі з работоргівлею. Відповідно до цього документу держави визначили низку заходів, щоб стримати работоргівлю на Африканському континенті: створення судових органів, церковних та військових установ під протекторатом цивілізованих націй; обмежене ввезення зброї та боєприпасів; установлення телеграфного сполучення; спорудження оборонних військових баз та залізничних доріг; надання соціального захисту звільненим рабам тощо. Тобто не лише засуджено

рабство та работоргівля, а й розроблено механізм до протидії цим процесам [9].

Наступним етапом міжнародної правотворчості у галузі захисту прав людини є прийняття 25 вересня 1926 року Конвенції про рабство під егідою Ліги Націй – першої міжнародної міждержавної організації, створеною з метою забезпечення миру. Рабство відповідно до першої статті Конвенції визначається як стан або становище людини, над якою здійснюються атрибути права власності або деякі з них. Відповідно до цього акта Сторони взяли на себе зобов'язання запобігати і припиняти торгівлю невольниками, якнайшвидше досягти скасування рабства в усіх його формах [10]. Хоча Конвенцією й визнано рабство поза законом, проте не встановлено процедуру розгляду випадків рабства на території держав-учасниць, не створено міжнародного органу, що розглядав би заяви про порушення. Лише через п'ять років після підписання Конвенції Ліга Націй створила Консультативний комітет експертів, до предмета відання якого належали питання рабства, проте з початком Другої світової війни він припинив свою діяльність.

Зневажання та нехтування правами людини під час Другої світової війни вказало на необхідність подальшого закріплення невід'ємних прав у єдиному акті. 10 грудня 1948 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Загальну Декларацію прав людини – основоположний документ у галузі прав людини. Стаття 1 проголошує, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Відповідно до 4 статті ніхто не повинен бути в рабстві або у підневільному стані; рабство і работоргівля забороняються в усіх їх видах [11]. Прийнятий 16 грудня 1966 року Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, в основу якого покладено Загальну декларацію прав людини, у статті 8 визначає, що нікого не можуть, держати в рабстві: рабство і работоргівля забороняються в усіх їх видах [12]. Як Загальна декларація прав людини, так

і Міжнародний пакт про громадянські і політичні права належать до міжнародних стандартів у галузі прав людини, прийняття яких обумовило перехід світової спільноти до утвердження демократичних цінностей.

Заборона рабства передбачена як універсальними, так і регіональними міжнародними актами у галузі прав людини. До останніх належить Американська декларація прав і обов'язків людини 1948 року, Американська конвенція з прав людини (Пакт Сан-Хосе) 1969 року, Африканська хартія прав людини і народів 1981 року, Арабська хартія прав людини 2004 року, Європейська соціальна хартія 1961 року, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року тощо.

Під егідою Організації Американських Держав, метою діяльності якої проголошено мир і процвітання країн західної півкулі, 22 листопада 1969 року підписано Американську конвенцію з прав людини (Пакт Сан-Хосе), яка набула чинності лише 18 липня 1978 року у зв'язку з численними диктаторськими режимами та політичною нестабільністю. Стаття 6 Конвенції передбачає свободу від рабства, що нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані, які заборонені в усіх формах, так само як работоргівля і торгівля жінками [13]. Міжамериканська комісія з прав людини та Міжамериканський суд з прав людини – органи, що здійснюють свою діяльність з метою захисту прав, передбачених Конвенцією. Про порушення ст. 6 Конвенції Суд зазначає у справі «Hacienda Brasil Verde Workers v. Brazil». З обставин справи відомо, що протягом десятиліть бідних робітників переважно африканського походження запрошували працювати на плантаціях, пропонуючи високу заробітну плату, однак виявилось, що вона майже не виплачувалася, працівники були обмежені у свободі пересування, перебували під постійним збройним наглядом, а покарання за спробу втечі було суворим. Комісія зазначає, що заборона рабства та подібних дій належить до міжнародного звичаєвого права та *jus cogens*, захист від рабства є обов'язком *erga omnes*, який держави мають

виконувати. Суд, вказуючи про порушення ст. 6 Конвенції, керувався тим, що 1) працівники виявилися під ефективним контролем агентів із заробітної плати, менеджерів, озброєної охорони та власника ранчо; 2) експлуатація праці відбувалася у нелюдських умовах 3) здійснювалося психічне та фізичне насильство; 4) обмежувалася автономія та особиста свобода працівників; що у сукупності свідчить про перебування працівників у рабстві [14]. Оцінюючи ситуацію, секретар Міжнародної конференції профспілок Шаран Барроу зауважує: «Відповідальність за рабство у Бразилії несуть землевласники, і це судове рішення вимагає від влади здійснювати захист працівників від примусової праці. Уряд Мішеля Темера послаблює трудове законодавство та контроль за його дотриманням, тому ще більше людей ризикує потрапити в пастку примусової праці, тим часом злочинці, включно з депутатами парламенту, ухиляються від правосуддя. Справедливий розподіл земель та застосування принципу верховенства права мають вирішальне значення для ліквідації рабства в Бразилії» [15].

В африканській системі захисту прав людини провідне місце належить Африканській хартії прав людини і народів, що прийнята Організацією африканської єдності 27 червня 1981, набула чинності у 21 жовтня 1986 році. Відповідно до ст. 5 кожна людина має право повагу до гідності, властивої людській особі, та визнання її правосуб'єктності. Забороняються усі форми експлуатації і приниження людини, особливо рабство, работоргівля, тортури, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує людську гідність поведження і покарання. У ст. 30 Хартії зазначено, що у рамках Організації африканської єдності створюється Африканська комісія з прав людини і народів для розвитку і захисту цих прав в Африці; нині він діє як квазісудовий орган. Створення Африканського Суду з прав людини та народів обумовлено прийняттям 9 червня 1998 року Протоколу до Хартії, який набув чинності 25 січня 2004. За загальним правилом право подавати заяви до Суду належить державам та Африканським міждержавним

організаціям; можливість приватних осіб та недержавних організацій залежить від того, чи передбачили це держави при ратифікації Протоколу [16].

Каїрська декларація про права людини у ісламі, прийнята 5 серпня 1990 р. Організацією Ісламського співробітництва, належить до регіональних теоцентричних актів у галузі прав людини. Відповідно до ст. 11 люди народжуються вільними, і ніхто не має права перетворювати їх у рабів, принижувати, пригнічувати або експлуатувати, вони нікому не підвладні, окрім Господа Всевишнього. Колоніалізм будь-яких видів, як одна з найбільш потворних форм рабства, повністю заборонений. Народи, що страждають під ярмом колоніалізму, мають повне право на свободу і самовизначення. Обов'язком усіх держав і народів є підтримка боротьби колонізованих народів за ліквідацію усіх форм колоніалізму й окупації, усі держави і народи мають право на збереження свого незалежного статусу і здійснення контролю над своїми багатствами та природними ресурсами [17]. В Арабській хартії прав людини, що була затверджена Радою Ліги Арабських Держав 15 вересня 1994 року, проголошується право на правосуб'єктність, проте не встановлюється заборона на рабство і работоргівлю. Ця прогалина має особливе значення у зв'язку з тим, що рабство і работоргівля заборонені нормами чинного в арабських країнах ісламського шаріату [18, с. 105]. Переглянута у 2004 році Хартія складається з більшої кількості статей, що передбачають розширений перелік прав та свобод людини, зобов'язань держав-учасниць, механізмів контролю за дотриманням положень. У ст. 10 Хартії передбачена заборона рабства та работоргівлі.

З метою забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації прав людини, 4 листопада 1950 року підписано Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 4 закріплює, що нікого не можна тримати в рабстві або в

підневільному стані. Ефективність забезпечення прав та свобод людини, визначених Конвенцією, обумовлено діяльністю Європейського Суду з прав людини, що функціонує на постійній основі. Суд розглядає як міждержавні справи, так і індивідуальні заяви, якщо було вичерпано всі національні засоби юридичного захисту, а його юрисдикція поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції та протоколів до неї [19]. Кількість справ, в яких Суд виявив порушення ст. 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (заборона рабства і примусової праці), є значно меншою у порівнянні з порушеннями ст. 2 (право на життя) та ст. 6 (право на справедливий суд). Системне дослідження рішень Суду дозволяє сформулювати становлення підходів до тлумачення ст. 4 у зв'язку з появою нових форм рабства.

З обставин справи «Siliadin v. France» відомо, що у 1978 році заявниця, Сіва-Акофа Сільяден, у 15-річному віці прибувала з Того до Франції до родичів. Було домовлено, що останні допомагають Сільяден владнати міграційні проблеми, натомість дівчина виконуватиме домашню роботу. Паспорт у неї забрали. Щоденна п'ятнадцятигодинна безоплатна праця, відсутність свободи пересування з огляду на невиконання родичами домовленостей свідчать про цілковиту залежність Сільяден від родичів, про що дівчина поскаржилася сусідці, яка повідомила про порушення до Комітету проти сучасних форм рабства. Європейський Суд справ людини при розгляді цієї справи керувався класичним визначенням рабства - стану або становища людини, над якою здійснюються атрибути права власності або деякі з них (Конвенція про рабство, підписана у Женеві 25 вересня 1926 року). Суд зазначає, що хоча заявниця була позбавлена особистої автономії, у рабстві Сільяден не перебувала (родичі не ставилися до неї як до об'єкта), проте утримувалася у підневільному стані, що свідчить про порушення 4 статті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [20].

Якщо уважно прочитати текст статті 4 Конвенції, то жоден з її пунктів не має звичного нам терміну «торгівля людьми». Проте Конвенція є живим інструментом, який тлумачиться Судом у світлі умов сьогодення. Саме принцип динамічного тлумачення Конвенції дозволив Суду 2010 року дійти висновку щодо того, що торгівля людьми в сучасному розумінні підпадає під заборону статті 4 Конвенції. Так, у своєму рішенні у справі «Rantsev v. Cyprus and Russia» Європейський суд з прав людини зазначив, що не може бути жодного сумніву в тому, що торгівля людьми загрожує людській гідності і основним свободам її жертв і що її не можна вважати сумісною з демократичним суспільством і цінностями, проголошеними в Конвенції. З огляду на свій обов'язок тлумачити Конвенцію у світлі сучасних умов, Суд не вважає за необхідне визначати, чи мало поводження, про яке йдеться у скарзі заявника, ознаки «рабства», «підневільного стану» чи «примусової та обов'язкової праці». Натомість Суд доходить висновку, що торгівля людьми як така, у значенні пункту «а» статті 3 Палермського протоколу та пункту «а» статті 4 Конвенції про заходи щодо протидії торгівлі людьми, підпадає під дію статті 4 Конвенції [21, с. 18].

Висновки. Автором визначено характерні особливості становлення ідеї заборони рабства в політико-правовій думці, до яких належить економічний розвиток суспільства, поширення релігії та аболіціоністського руху. Рабство відповідно до ст. 1 Конвенції про рабство визначається як стан або становище людини, над якою здійснюються атрибути права власності або деякі з них. З урахуванням зміни суспільних відносин багато понять та явищ зазнали трансформації, не винятком є і рабство, яке на сьогодні не може розглядатися лише у своєму класичному розумінні. Принцип динамічного тлумачення норми дозволяє виокремити нові, сучасні форми рабства, а саме торгівлю людьми, трудову та сексуальну експлуатацію, примусове жебрацтво, залучення у збройні конфлікти та боргову кабалу тощо. Зазначені поняття об'єднує те, що вони спрямовані на обмеження

права людини на свободу та особисту недоторканність, свободу пересування і вільний вибір місця проживання, передбачають насильницьке підпорядкування над людиною, що встановлюється за допомогою погроз чи неможливості особи вплинути на ситуацію. Держави намагаються протидіяти сучасним формам рабства шляхом криміналізації вказаних діянь у національному законодавстві, швидкому виявленню та розкриттю правоохоронними органами кримінальних правопорушень, що мають транснаціональний характер, особливо це стосується торгівлі людьми. Оскільки поширення нових форм обмеження свободи людини має системний глобальний характер, то і боротьба з цією проблемою має здійснюватися узгодженими діями міжнародної спільноти.

Література

1. Левчук М.В. Обмеження прав громадян в Стародавніх Афінах // Право і громадянське суспільство. 2017. №3-4. С. 36-43.
2. Арістотель. Політика, пер. з давньогрецької Олександр Кислюк. К.: Видавництво Соломії Павличко "ОСНОВИ", 2005. 239 с. (3-є вид.).
3. Історія вчень про державу і право: підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х.: Право, 2009. 256 с.
4. Міжнародний захист прав людини: Підручник. У 2-х томах. Том 1. / О. А. Альонкін, Н. А. Буличева, Л. М. Дешко та ін.; за заг. ред. Л. М. Дешко. Київ : КНТЕУ, 2019. 261 с.
5. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
6. Лок Джон. Два трактати про правління / пер. з англ. Павло Содомора. К. : Наш Формат, 2020. 312 с.
7. Головатий Сергій. Про людські права. Лекції. К.:ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. і-xxiv,760 с. (додатки: бібліографія; глосарій).

8. Vienna and the abolition of the slave trade. OUPblog. URL: <https://blog.oup.com/2015/06/vienna-abolition-slave-trade/> (дата звернення: 26.10.2021)
9. Генеральный Акт по борьбе с работорговлей, принятый на Брюссельской конференции. 2 июля 1890 г. URL: <http://doc20vek.ru/node/4166> (дата звернення: 26.10.2021)
10. Конвенція про рабство від 25 вересня 1926 року із змінами, внесеними Протоколом від 7 грудня 1953 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161 (дата звернення: 26.10.2021)
11. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. 2008. №93. Ст. 3103. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 26.10.2021)
12. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 26.10.2021)
13. Американська конвенція про права людини : Міжнародний документ від 22.11.1969. URL: <http://www.oas.org/es/cidh/expresion/showarticle.asp?artID=62&IID=2> (дата звернення: 26.10.2021)
14. Corte Interamericana de Derechos Humanos. Caso Trabajadores de la Hacienda Brasil Verde Vs. Brasil. Sentencia de 20 de Octubre de 2016. URL: https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_318_esp.pdf (дата звернення: 26.10.2021)
15. Brazil: Inter-American Court Decision a Victory in Fight Against Slavery. ITUC CSI IBG. URL: <https://www.ituc-csi.org/brazil-inter-american-court?lang=en> (дата звернення: 26.10.2021)

16. Африканська хартія прав людини і народів : Міжнародний документ від 26.06.1981. URL: https://au.int/sites/default/files/treaties/7770-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf (дата звернення: 26.10.2021)
17. Каїрська декларація про права людини у ісламі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_882 (дата звернення: 26.10.2021)
18. Міжнародна система захисту прав людини [Текст] : навч. посіб. / І. А. Шуміло ; [Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union]; підгот. в рамках реалізації і за підтримки Програми ЄС ERASMUS + 573861-EPP-1-2016-1-EE-EPPKA2-CBHE-JP "European Human Rights Law for Universities of Ukraine and Moldova" - HRLAW. Харків : Лисенко І. Б., 2019. 164 с. Бібліогр.: С. 156-164. 200 прим.
19. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Збірник законодавчих актів : станом на 07 квітня 2021 року : Офіц. текст. К.: Алерта, 2021. 96 с.
20. CASE OF SILIADIN v. FRANCE (Application no. 73316/01). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-69891> (дата звернення 26.10.2021)
21. Касько В.В. Практика Європейського суду з прав людини за статтею 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Київ: Видавництво «Фенікс», 2020. 48 с.

References

1. Levchuk M.V. Obmezhennja prav ghromadjan v Starodavnikh Afinakh // Pravo i ghromadjansjke suspiljstvo. 2017. #3-4. S. 36-43.
2. Aristotelj. Polityka, per. z davnjoghrecjkoji Oleksandr Kysljuk. K.: Vydavnyctvo Solomiji Pavlychko "OSNOVY", 2005. 239 s. (3-je vyd.).
3. Istorija vchenj pro derzhavu i pravo : pidruchnyk / za red. prof. Gh. Gh. Demydenka, prof. O. V. Petryshyna. Kh. : Pravo, 2009. 256 s.

4. Mizhnarodnyj zakhyst prav ljudyny: Pidruchnyk. U 2-kh tomakh. Tom 1. / O. A. Aljonkin, N. A. Bulycheva, L. M. Deshko ta in.; za zagh. red. L. M. Deshko. Kyjiv : KNTEU, 2019. 261 s.
5. Bezrodnyj Je. F., Utkin O. I. Istorija politychnykh vchenj: Navchalnyj posibnyk. K.: VD «Profesional», 2006. 432 s.
6. Lok Dzhon. Dva traktaty pro pravlinnja / per. z anghl. Pavlo Sodomora. – K. : Nash Format, 2020. 312 s.
7. Gholovatyj Serghij. Pro ljudsjki prava. Lekciji. K.: DUKh I LITERA, 2016. i-xxiv. 760 s. (dodatky:biblioghrafija; glosarij).
8. Vienna and the abolition of the slave trade. OUPblog. URL: <https://blog.oup.com/2015/06/vienna-abolition-slave-trade/> (data zvernennja: 26.10.2021)
9. Gheneralnyj Akt po borjbe s rabitorghovlej, prynjatyj na Brjusseljskoj konferencyy. 2 yjulja 1890 gh. URL: <http://doc20vek.ru/node/4166> (data zvernennja: 26.10.2021)
10. Konvencija pro rabstvo vid 25 veresnja 1926 roku iz zminamy, vnesenymy Protokolom vid 7 ghrudnja 1953 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161 (data zvernennja: 26.10.2021)
11. Zaghajna deklaracija prav ljudyny vid 10 ghrudnja 1948 roku //Oficijnyj visnyk Ukrajiny. 2008. #93. St. 3103. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (data zvernennja: 26.10.2021)
12. Mizhnarodnyj pakt pro ghromadjansjki i politychni prava. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (data zvernennja: 26.10.2021)
13. Amerykansjka konvencija pro prava ljudyny : Mizhnarodnyj dokument vid 22.11.1969. URL: <http://www.oas.org/es/cidh/expresion/showarticle.asp?artID=62&IID=2Corte>

14. Interamericana de Derechos Humanos. Caso Trabajadores de la Hacienda Brasil Verde Vs. Brasil. Sentencia de 20 de Octubre de 2016. URL: https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_318_esp.pdf (data zvernennja: 26.10.2021)
15. Brazil: Inter-American Court Decision a Victory in Fight Against Slavery. ITUC CSI IBG. URL: <https://www.ituc-csi.org/brazil-inter-american-court?lang=en> (data zvernennja: 26.10.2021)
16. Afrykansjka khartija prav ljudyny i narodiv : Mizhnarodnyj dokument vid 26.06.1981. URL: https://au.int/sites/default/files/treaties/7770-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf data zvernennja: 26.10.2021)
17. Kajirsjka deklaracija pro prava ljudyny u islami. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_882 (data zvernennja: 26.10.2021)
18. Mizhnarodna systema zakhystu prav ljudyny [Tekst] : navch. posib. / I. A. Shumilo ; [Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union]; pidghot. v ramkakh realizaciji i za pidtrymky Prohramy JeS ERASMUS + 573861-EPP-1-2016-1-EE-EPPKA2-CBHE-JP "European Human Rights Law for Universities of Ukraine and Moldova" - HRLAW. Kharkiv : Lysenko I. B., 2019. 164 s. Biblioghr.: S. 156-164. 200 prym.
19. Konvencija pro zakhyst prav ljudyny i osnovopolozhnykh svobod : Zbirnyk zakonodavchykh aktiv : stanom na 07 kvitnja 2021 roku : Ofic. tekst. K.: Alerta, 2021. 96 s.
20. CASE OF SILIADIN v. FRANCE (Application no. 73316/01). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-69891> (data zvernennja 26.10.2021)
21. Kasjko V.V. Praktyka Jevropejsjkogho sudu z prav ljudyny za statteju 4 Konvenciji pro zakhyst prav ljudyny i osnovopolozhnykh svobod. Kyjiv: Vydavnyctvo «Feniks», 2020. 48 s.